Ferdi AKBAŞ*

**ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
(ETA JOURNAL)**

**INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND
HISTORY RESEARCH**

e-ISSN: 2687-6426

Yıl: 2, Sayı: 2, Haziran 2020, s. 26-41.

**TÜRK-YUNAN İLİŞKİLERİNDEKİ TEMEL SORUNLARIN TARİHİ
COĞRAFYA PERSPEKTİFİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ**

ÖZET

Türkiye ile Yunanistan ilişkilerindeki sorunlar geniş ve derin bir tarihi geçmişe sahiptir. Yunanistan'ının bağımsız bir devlet olmasıyla birlikte Osmanlı Devleti ile aralarında başlayan anlaşmazlıklar Lozan Barış Antlaşması ile Türkiye Cumhuriyet Devleti'ne devredilmiştir. Lozan Barış Antlaşması içerisinde yer alan barışa dair maddeler Yunan Hükümeti'nin tek taraflı uygulamaları ile tam anlamıyla uygulanamamıştır. Türkiye-Yunanistan ilişkilerinin bazı zamanlar ılımlı ve sakin bir düzeyde devam etse de bu durum hiçbir zaman uzun sürmemiş ve bir şekilde bozulma / gerilme noktasına gelmiştir. İlişkilerin tarihi boyutu derinlemesine analiz edildiğinde, anlaşmazlıkların meydana gelmesinin temelinde Yunanistan'ın Megali İdea adını taşıyan büyüme stratejisi bulunmaktadır. Büyük Yunanistan Projesi / Düşüncesi olarak da bilinen Megali İdea'nın esas amacı Türkiye'yi saf dışı bırakarak İstanbul'u başkent olarak belirlemek ve yakın doğuya kadar ilerleyip buralarda büyük Yunanegemenliğini kurmaktır. İki ülke arasındaki en temel sorunlar, azınlıklar, Batı Trakya Türk azınlığı, İstanbul Rumları, Patrikhane sorunu, Kıbrıs sorunu'dur. Söz konusu sorunlar günümüz

* Dr. Öğr. Üyesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Kadirli Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Coğrafya Bölümü, ferdiakbas@osmaniye.edu.tr.

itibariyle de devam etmekte, her iki devlet de birbirine karşı temkinli ve tedbirli davranmayı sürdürmektedir. Türkiye tarihin hiçbir döneminde Yunanistan tarafına sorun oluşturacak bir hamle gerçekleştirmemiş ve yapılan bütün anlaşmalara harfiyen uymuş olmasına rağmen Yunanistan hem söz konusu anlaşmaları bir şekilde etmiştir hem de Türkiye'den her an bir tehdit gelebileceği düşüncesine sahiptir. Türk-Yunan ilişkilerinin tarihi coğrafya perspektifinden değerlendirildiği bu çalışmada iki devlet arasındaki sorunların çözümü Yunan tarafının hukukla uyumayan tutum ve davranışlarını gözden geçirerek sonlandırmasına bağlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Türk – Yunan İlişkileri, Tarihi Coğrafya, Megali İdea, Temel Sorunlar.

EVALUATION OF THE MAIN PROBLEMS IN TURKISH-GREEK RELATIONS FROM THE PERSPECTIVE OF HISTORICAL GEOGRAPHY

ABSTRACT

The problems in the relations between Turkey and Greece have a wide and deep historical background. After Greece became an independent state, the disputes between them and the Ottoman Empire were transferred to the Republic of Turkey by the Lausanne peace treaty. The provisions concerning peace in the Lausanne peace treaty were not fully implemented by the unilateral practices of the Greek government. Although Turkey-Greece relations continued at a moderate and calm level at some times, this situation never lasted long and somehow reached the point of deterioration / tension. When the historical dimension of the relations is analyzed in depth, the basis for the conflict is Greece's growth strategy, called Megali Idea. The main goal of Megali idea, also known as the Great Greece project / idea, is to eliminate Turkey and to determine Istanbul as the capital and to advance to the Near East and establish great Greek sovereignty there. The main problems between the two countries are the minorities, the Turkish minority of Western Thrace, the Greek Cypriots of İstanbul, the Patriarchate problem and the Cyprus problem. These problems continue to exist today, and both states continue to be cautious and cautious about each other. Although Turkey has never made a move to create a problem for the Greek side in any period of history and has followed all the agreements to the letter, Greece has both made these agreements in some way and has the idea that there could be a threat from Turkey at any time. In this study, where Turkish-Greek relations are evaluated from the perspective of historical geography, it is concluded that the solution of the problems between the two states depends on the Greek side reviewing its attitudes and behaviors that do not comply with the law and ending them.

Keywords: Turkey, Turkish-Greek Relations, Historical Geography, Megali Idea, Basic Problems.

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 2, Sayı: 2, Haziran 2020, s. 26-41.

GİRİŞ

I. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile birlikte ülkesel boyutta gelişen ve değişen küresel ilişkiler Türkiye ile Yunanistan arasında birtakım sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu sorunların en önemlileri ve iki ülkeyi sürekli karşı karşıya getirenler; azınlıklar, Batı Trakya Türk azınlığı, İstanbul Rumları, patrikhane meselesive Kıbrıs sorunu'dur.

İki ülke arasındaki sorunların tarihi geçmişi Yunanistan'ın hür bir devlet olduğu 1830'lu yıllara kadar uzanmaktadır. Genel itibariyle ılımlı ve sakin bir şekilde devam ederken bir anda gerilen ilişkiler, Yunanistan'ın Osmanlı Devleti'nin son döneminde elinde kalan son toprakları da almak için girişimlerde bulunmasıyla yeniden bozulmaya başlamış ve bundan sonraki süreçte de yeni sorunların ortaya çıkması ilişkilerin temkinli ve tedbirli bir şekilde sürmesine neden olmuştur. Anadolu'dan istediğini alamayan Yunanistan ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti arasında Lozan Barış Görüşmelerinin başlaması uluslararası ilişkiler için hayati derecede önem taşımaktadır. Görüşmelerin pozitif perspektifle devam etmesi iki ülke arasında Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasını sağlamıştır. Küresel ölçekte Birinci Dünya Savaşı'nın etkileri devam ederken Türkiye ile Yunanistan arasında bu anlaşmanın imzalanması küresel ilişkileri biraz rahatlatmış ve ülkelere nefes aldırılmıştır. Lozan Antlaşması ise taraf olan iki ülke arasındaki sorunların önemli bir bölümü çözüme kavuşturulmuş ve İkinci Dünya Savaşı patlak verinceye kadar da ilişkiler normal seyrinde sürmüştür. İkinci Dünya Savaşı'nın son bulmasıyla birlikte dünyada önemli ve süper güç olarak görülen ülkelerin sosyo-ekonomik açıdan zor duruma girmesi ülkelerin birbirleriyle olan ilişkilerinin dostluk boyutuna taşınmasını sağlamıştır. İkinci Dünya Savaşı'nı demokrasiye savunan ve geliştirmek isteyen ülkelerin kazanmış olması, sömürgecilik faaliyetlerinin büyük bir bölümünün son bulmasını, Birleşmiş Milletler Teşkilatı, Varşova Paketi ile NATO'nun kurulmasını sağlamıştır. Ayrıca küresel barışın sağlanması ve insan haklarının daimî şekilde güvence altına alınmasını sağlayacak olan insan hakları sözleşmeleri hazırlanmış ve yayınlanmıştır. Dünyada bu süreçler yaşanırken araştırma konusunu teşkil eden Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya üye olmuştur. Bu süreçten sonra iki ülke arasında ortaya çıkan Kıbrıs meselesiyle ilişkiler gerilmeye başlamış ve bunun sonucunda da azınlıklar büyük sıkıntılarla karşı karşıya kalmışlardır. Lozan Barış Görüşmeleri sonucunda kesin bir neticeye varılan Yunanistan'daki Türk azınlıklar ile Türkiye'deki (İstanbul) Rum azınlıklar bu süreçten en zararlı çıkan nüfus kitleleridir.

Kıbrıs meselesinin ortaya çıkması Ege Denizi sorunlarını da gündeme taşımıştır. 1960 yıllarında Yunanistan'ın Ege'de bulunan bazı adaları silahlandırmabaşlaması, Doğu Ege Adaları ve Menteşe Adalarının silahsızlandırılmış statüsünü tehlikeye sokunca, Türkiye bu duruma notalarla tepki göstermiştir. 1960 yılında, Yunanistan'ın bu

sefer Ege Deniz’inde petrol arama faaliyetlerine girişmesininardından, 1973 yılında Türkiye’nin de bölgede petrol aramaya başlaması Yunanistan’ın tepkisi çekmiştir. Başlayan sorun iki ülkeyi 1987 yılında Bern Deklarasyonu’nu imzalamaya itmiş ancak ilişkilerin gerginliği 1988 yılındagerçekleşen Davos Zirvesi’ne kadar devam etmiştir (Turan, 2016: 2).

Bu çalışma ile Ege Denizi’ne komşu olan ve uzun bir tarihi geçmişe sahip olan iki ülke arasında zaman zaman ciddi gerilmelere sebep olan gerilmelere yol açan sorunlar tarihi coğrafyanın bakış açısıyla analiz edilmiştir. İki ülke arasındaki sorunların temelinde yatan etkenlerin neler olduğu ve bu sorunların Türk-Yunan ilişkilerine etki düzeyleri ile iki ülkenin de var olan sorunları kendi perspektiflerinden nasıl değerlendirdiği ile ilgili önsezi çalışmanın uygun yerlerinde açıklanmıştır.

1. Azınlıklar Meselesi

Fransız İhtilali’ne kadar olan süreçte uluslararası literatürde azınlık terimi, dini toplulukları izah etmek için kullanılırken, 19. yüzyılın başlaması ile yeni çalışmaların yapılması kavramın mahiyeti genişletilmesini sağlamıştır. Kavramın mevcut tanımına din olgusunun yanında dil, ırk, milliyet gibi terimler de eklenmiş ve kavram yeniden tanımlanmıştır (Hüseyinoğlu, 2008: 47-240).

Türkiye ve Yunanistan arasındaki en büyük ve önemli sorunlardan birini azınlıklar meselesi oluşturmaktadır. Her iki ülkenin idari sınırları dâhilinde ikamet eden ve o ülkenin vermiş olduğu anayasal haklara sahip olan azınlıklar iki ülke arasındaki sorunlardan olumsuz olarak etkilenmişlerdir. Yaşadıkları toplumunun genelini ait olduğu din, dil, ırk, mezhep, milliyet gibi unsurlarına ait olmayan nüfus kitlelerine azınlık adı verilmektedir. Azınlık gruplarının yaşadıkları toplumun ayırıcı normları karşısında zor durumda kalmamaları için uzun süren mücadeleler neticesinde küresel çapta birtakım haklar elde etmişlerdir ve bu haklar yine uluslararası anlaşma / sözleşmelerle koruma altına alınmıştır (Sönmezoğlu, 1996: 60-71).

Türkiye ile Yunanistan arasındaki anlaşmalar ile Batı Trakya’daki Türk nüfus ile Türkiye’deki Rum Ortodoks nüfus (İstanbul, Gökçeada ve Bozcaada) mübadele kapsamına alınmamıştır. Bu bağlamda Yunan Hükümeti’nin himayesinde yer alan Batı Trakya topraklarında yaşayan yaklaşık 150.000 civarındaki Türk nüfusa 1923 yılında imzalanarak yürürlüğe giren Lozan Barış Antlaşması’yla azınlık statüsü verilmiştir. Antlaşmanın 37 ila 44. maddeleri, Türk topraklarında yaşayan Müslüman olmayan azınlıkların haklarına dair düzenlemeleri içerirken, 45. madde ise aynı hakların Yunan tarafında yaşayan Müslüman azınlıklara da verildiğini ifade etmektedir. Yunanistan hakim olduğu topraklardaki Türk nüfusu yalnızca İstanbul, Gökçeada ve Bozcaada ile sınırlı değildir. Bunların yanında Rodos, İstanköy ve Onikiadalar’da yaklaşık 6000 civarında Türk nüfus bulunmaktadır. Fakat Yunan Hükümeti buralarda yaşayan

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 2, Sayı: 2, Haziran 2020, s. 26-41.

Türklerle azınlık statüsü vermemektedir. Gerekçe olarak ise Lozan'ın imzalandığı zamanlarda Onikiadalar'da İtalyan'ın egemenliği altında bulunduğu ileri sürmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı Web Sitesi, <http://www.mfa.gov.tr/bati-trakya-turk-azinligi.tr.mfa>, Erişim Tarihi: 21.04.2020).

1.2. Batı Trakya Türk Azınlığı

Batı Trakya, Yunanistan'ın kuzeydoğu bölümünde yer almakta olup Dedeoğlu, İskeçe ve Gümülcine adını taşıyan üç yerleşmeyi bünyesinde barındırmaktadır. Batı Trakya'daki Türkler, Yunan Hükümeti'nin Lozan Barış Antlaşması'ndan bu yana resmi olarak tanıdığı tek azınlıktır (Hüseyinoğlu, 2008: 47-240; Turan, 2016: 48). Batı Trakya'da ikamet eden Türklerin hakları uluslararası platformlarda onaylanan anlaşmalarla koruma altına alınmıştır. Bu anlaşmalardan en önemlisi şüphesiz 1923 yılında imzalanan Lozan Barış Antlaşması'dır. Söz konusu anlaşma içerisinde yer alan Türk ve Rum Ahalisinin Değişimine dair sözleşme ve protokol maddesi altındaki alt başlıklardan birinde Yunanistan sınırları içerisinde yaşayan Batı Trakya Türkleri ile Türkiye'deki Rumların mübadelesinin önu açılmış olmasına rağmen 30 Ekim 1918'den önce İstanbul Belediyesi sınırlarına yerleşmiş Rumlarla, Batı Trakya'daki Türklerin kapsam dışında bırakılması ilerice yaşanacak olan sorunlara altyapı oluşturmuştur (Chousein, 2005: 52; Turan, 2016: 48).

Lozan Barış Antlaşması her iki ülkedeki azınlıkların haklarını güvence altına aldığı gibi iki devlet arasındaki belki de en önemli sorun olan azınlık meselesinin çözüme kavuşturulmasını sağlamıştır (Milas, 1989: 149-150). Ancak Yunan Hükümeti'nin anlaşma şartlarına uymayan tutum ve davranışlar sergilemesi Batı Trakya'daki Türkleri çok zor durumda bırakmıştır. Yunanlıların azınlığı teşkil eden Türk nüfusu üzerindeki baskı ve şiddetlerini ikili siyasi ilişkilere göre arttırıp azaltmaları hem anlaşma maddeleriyle hem de insan hakları sözleşmeleriyle uyumsuzdur.

İki ülkenin siyasal ve ekonomik ilişkileri tarih boyunca genel anlamda ılımlı ve sakin bir şekilde sürdürülmüştür. Ancak zaman zaman vuku bulan birtakım olaylar ilişkilerin gerilmesine sebep olmuştur. Selanik'teki Türk Başkonsolosluğu'na bombalı saldırı düzenlenmesi ve Kıbrıs'ta Türk Vatandaşlarına yapılan saldırılar ve bunlara karşı Türklerin vermiş olduğu karşılıklar iki ülke arasındaki bütün ilişkilerin gerilmesine yol açmıştır (Özkan ve Sağlam, 2007: 88-91). Yunan Hükümeti bu tür olaylara kendince önlem alabilmek amacıyla ayrımcı bir kanun çıkarmıştır. Bu kanuna göre Yunanistan asıllı olmayanlar yurtdışına çıktıkları takdirde vatandaşlık hakları da son bulacaktır. Yunanistan'ın almış olduğu kararlar bununla da sınırlı kalmamıştır. Yunan Hükümeti ülkesinde yaşayan azınlıklara özellikle de tek sorun olarak görülen Türklerin anayasadan ve anayasal düzenden kaynaklanan belli haklarını sınırlandırarak Türklerin

gitmesi için büyük çaba sarf etmiştir. Söz konusu çabalardan bazıları; tek geçim kaynağı tarım olan Türklerin traktör ehliyeti almaları zorlaştığı gibi var olan ziraat alanları çeşitli kanunlarla devlet kontrolüne alınmış ve Türklerin tarımla uğraşmaları ve tarımsal düzene katkı sunmaları engellenmiştir. Türklerin araç ehliyeti almasını da engelleyen yasalar çıkaran Yunan Hükümeti, Türklerin ellerindeki toprak, tarım alanı, ev ve arsa gibi mal varlıklarını sadece Yunanlılara satmaları kanunlaştırılmıştır. Söz konusu uygulamalarla Türkiye ile Yunanistan arasındaki ikili ilişkileri adeta durma noktasına getirmiştir (Atabay, 2012: 199-230). Kıbrıs'ta yaşanan olaylara Türkiye'nin müdahale etmesinden sonraki süreçte Türklerle karşı uygulanan ayrımcı politikalar devam etmiş ve Türklerin sahip olduğu taşınır ve taşınmaz statüdeki mallar tabir yerindeyse yıkıma uğramıştır. Yunanistan'daki askeri vesayetın son bulmasıyla Karamanlis'in başkanlığındaki hükümet iktidara gelmiş ve yeni bir anayasa yapmak için hazırlıklar başlamıştır. Yunanistan için demokrasi şöleni anlamına gelen söz konusu dönemde askeri yönetim tarafından çıkarılan kanunların büyük bir bölümü yürürlükten kaldırılmıştır. Fakat bu süreçte yine Türklerin hakları göz ardı edilmiş ve Türkler demokrasi adına yapılan yeniliklerden / değişim ve gelişimlerden faydalanamamıştır. Türklerin üzerindeki baskı ve zorlayıcı uygulamalar artan şiddetlerde devam etmiş, bu süreçte toplulukların elinde taşınır ve taşınmazların yönetimine daha çok müdahale edilmeye başlanmıştır. 1091 sayılı kanunun (Müslüman azınlığın vakıfları ve onların mal varlıklarının yönetim ve işletmesi) yürürlüğe girmesi vakıfların yetkilerini önemli oranda kısıtlamıştır (Adıyeke, 2001: 25-38). Batı Trakya'daki azınlığın vakıfları ve mallarını idare eden müftülüğün görev yetkileri 1980 yılında çıkarılan bir kararla kısıtlanmış, tüm idare şartları valiliklere bırakılacak şekilde dizayn edilmiştir. Fakat bu uygulama çok tepki aldığı için uygulama yasalaşmamış ve 1996'da valiler tarafından yönetilmesi istenen vakıflar ve malların idare yetkisi Bölge Genel Sekteri nezdine aktarılmıştır (Turan, 2016: 50). 1981'de Yunanistan'da hükümet değişikliği olmuş ve sosyalist çizgideki Pasok iktidara gelmiştir. Sosyalist olmasına rağmen azınlıklar konusunu ele almayan Pasok hükümeti, Batı Trakya'daki Türklerin yoğun istek ve beklentilerine karşı son derece duyarsız kalmıştır. Türk dilinin ve derslerinin kullanım ve uygulama alanını da sınırlandırma yoluna giden Yunan Hükümeti, ilk adım olarak mezuniyet sınavlarının zorunlu olarak Yunanistan'ın resmi diliyle yapılmasını, ardından da Türkçe olan derslerin sayısını düşürülmesini kararlaştırmıştır. Söz konusu uygulamalardan vazgeçmeyen Yunanistan'ı kararından bir nebze de olsa döndüren Avrupa ülkelerinin baskısı olmuştur. Bu süreçte Yunanistan Yunan dilini Türklerin ikinci dili olarak istemeyerek de olsa kabul etmiştir (Oran, 2013: 108-121; Ayhan, 2014: 173-188).

Batı Trakya'daki Türk azınlığı için 1990 yılı önemli ve pozitif gelişmelerin yaşandığı bir yıl olacaktı ki yapılan kanun değişiklikleri ile demokrasiye gölge

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 2, Sayı: 2, Haziran 2020, s. 26-41.

düşürülmüştür. Bu dönemde Gümülcine’den Dr. Sadık Ahmet, Ahmet Faikoğlu ise İskeçe’den milletvekili olarak seçilerek parlamentoya girmeye hazırlanırken son anda yapılan seçim yasası değişikliği ile bağımsız milletvekili seçilmedeki oy oranının % 3 indirilmesi seçilen Türk vekillerin parlamentoya girmesini engellemiştir (Turan, 2016: 50-51). Batı Trakya’daki azınlıklar Yunan Hükümeti tarafından yapılan ayrımcı politikalar ve uygulamalar nedeniyle sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel bakımdan birçok sorun yaşamışlardır. Yunan Hükümetlerinin değişmesi de azınlıkların sorununu çözüme kavuşturmamıştır. Çünkü her yeni gelen hükümet azınlıklar konusunda bir öncekinin devamı niteliğinde kararlar almış ve bu kararları zaman kaybetmeden uygulamaya koymak için elinden geleni yapmıştır. Oldukça zor ve dayanılmaz bir durumla karşılaşan azınlıkların mevcut durumu Papandreou’nun Yunan politikasındaki etkisinin azaltılması ile birtakım pozitif gelişmelerle iyileştirilmeye çalışılmıştır. Bunda şüphesiz Avrupalı devletlerin ve Avrupa Birliği’nin büyük etkisi vardır. Yunan Hükümeti Avrupa Birliği’nde yer alan devletler tarafından Batı Trakya’daki Türklere karşı uygulamış olduğu ayrımcı siyaset nedeniyle sert bir şekilde eleştirilmiş ve söz konusu sorununun çözüme kavuşturulması için yoğun bir şekilde siyasi baskı görmüştür (Oran, 2013: 430-445).

Avrupa Devletleri’nin etkisi ile Batı Trakya Türkleri üzerindeki baskılarını hafifleten ve ayrımcı politikalarını değiştirmeye başlayan Yunanistan’ın bu uygulamaları Türklerin biraz olsun nefes almasını sağlasa da uzun vadede beklentilerini karşılayamamıştır. Geçmiş dönemlerde azınlıklara uygulanan yanlış politikalarla ellerinden alınan bazı haklar (mal-mülk sahibi olma) 1991 yılında kanun değişikliği ile geri verilmiş bu durum nüfus hareketlerini bir ölçüde azaltsa da günümüz itibarıyla de Yunan Hükümetinin ayrımcı politikaları devam etmektedir.

1.3. İstanbul Rumları

Osmanlı Devleti içerisindeki Rumlar Türkler kadar rahat ve özgür bir hayat yaşamışlar ve herhangi bir ayrımcılıkla karşılaşmamışlardır. Aynı zamanda da devlet kadrosunda da önemli görevlere getirilen Rumlar, Yunan İsyanı olarak bilinen ayaklanma patlak verene kadar mevcut durumlarını muhafaza etmişlerdir. Lozan Barış Anlaşması ile etabli statüsü edinen Rumlar, kendileri için önemli olan Patrikhane’nin Fener’e ait olması amacıyla birtakım sebepler ileri sürmüşlerdir (Akgönül, 2007: 41-55). İki ülke arasındaki siyasi ilişkileri yumuşatan ve normal seyrine sokan en önemli gelişme Başbakan Venizelos’un Türkiye’ye gerçekleştirmiş olduğu ziyarettir. Bu ziyaret ile birlikte belli bir süre ılımlı olarak devam edecek olan politik ilişkilerin temeli atılmıştır. Yunan Hükümeti’nin bünyesinde barındırdığı azınlıklara özellikle de Türk azınlıklara yönelik olumsuz tutum ve davranışları zaman zaman ilişkilerin gerilmesine yol açsa da, Rumlar Türk topraklarında huzur, güven ve refah içerisinde bir yaşam

sürmüştür. II. Dünya Savaşı sırasında Türkiye'nin savaşa dahil olmayıp denge politikası izlemesi azınlıklar konusunda bazı uygulamaların yapılmasını sağlamıştır. Azınlıkların askere alınmaları ve varlık vergisinden oluşan söz konusu uygulamalar, savaşın getirmiş olduğu olağanüstü koşulların giderilmesi, artan kamu harcamalarının karşılanması, ülke menfaatlerinin sağlanması, toplumda derinleşen gelir dağılımı adaletsizliğinin giderilmesi ve yaşanan zorlukların ülke çapında ve tüm vatandaşlarca karşılanması amacıyla yapılmıştır (Yeşilyurt, 2016: 308).

Selanik'te Atatürk'ün evine bomba atılması olayından sonra Türkiye'de basının yaşananlara geniş yer vermesi sonucu, 6 Eylül akşamı İstanbul'da toplanan heyecanlı kalabalık Rumlara ait dükkan, ev ve kiliseleri tahrip etmiş, olaylar sırasında Rum gazetelerinden Embros, Apoyevmatini ve Tahidromos saldırılara maruz kalmıştır. Rum nüfusun az bulunduğu İzmir ve Ankara'da da daha az şiddette buna benzer olaylar yaşanmıştır. Alexis Heraclides'e göre, 1955 olayları sonrasında Rumların toplu göçü görülmüşse de, toplu göçler sistemli bir şekilde uygulanan baskılar sonucunda, 1964-1967 sürgünleriyle gerçekleşmiştir. 1955 olayları İstanbul Rumlarının Türkiye'de kendileri için bir gelecek olmadığı kanısına varmalarınayardımcı olmuştur. İsmet İNÖNÜ döneminde Türkiye, İstanbul Rumları için oldukça önemli kararlar almıştır. Rumların oturma izinleri iptal edilmiş, üzerlerine kayıtlı olan tapular ve banka hesapları bloke edilmiştir. Rumların Türkiye sınırından çıkarılmalarını amaçlayan bu kararlarla 1955 ve 1964 sürgünleriyle İstanbul'daki Rum nüfusu azaltılmıştır (Turan, 2016: 53-54).

1.4. Patrikhane Sorunu

Türkiye ile Yunanistan arasındaki tarihi ve çözüme kavuşturulması için mücadele edilen konulardan birini de patrikhane sorunu oluşturmaktadır. Lozan Barış Görüşmeleri sırasında gündeme alınan ve üzerinde belli düzeyde uzlaşmaya varılan sorun, bugün bile güncelliğini muhafaza etmektedir.

İstanbul'un fethedilmesinden sonraki süreçte Ortodokslar için dini anlamda yeni bir dönem başlamıştır. Söz konusu süreçte Ortodoks Kilisesi Osmanlı Devleti'nin koruması altına alınarak, bu dine mensup bireylerin ibadetlerini özgür ve güvenli bir ortamda sürdürebilmeleri gerekli olan bütün adımlar atılmıştır. Ortodoks Kilisesi'nin başına Gennadios getirilmiş ve Ortodoks Patriği ilan edilmiştir. Patrik ile birlikte Ortodoks Kilisesi'nde görev yapan piskoposlar vergiden muaf edilerek, Ortodoks Kiliselerinin camiye dönüştürülemeyeceği, cenaze gibi törenlere izin verileceği ve bütün ayinlerin Paskalya ile birlikte kutlanması ve üç gün boyunca devam eden kutlamalarda Fener'in kapılarının daima açık olacağı şeklinde imtiyazlar tanınmıştır (Babinger, 2003: 105; Keskin, 2018: 49-50). Osmanlı Devleti'nin fethettiği yerlerde yerel halkın sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik hayatlarına müdahale edilmemiş böylece yerel halkın

eskiden olduğu gibi hayatlarını kaldıkları yerden sürdürmeleri sağlanmıştır. Daima hoşgörü ve barış politikası izleyen Osmanlı Devleti güç kaybetmeye başlayınca, zamanında iyi niyetli davrandığı birçok azınlığın bu durumdan faydalanmak istemiştir. Bilhassa 19. yüzyılda başlayan isyanlar devlet politikasında değişikliği zorunlu hale getirmiş ve devlet elindeki toprakları kaybetmemek amacıyla daha sıkı ve güçlü bir politika izlemiştir (Lee, 2004: 80-89).

19. yüzyılda küresel çaptaki gelişmelerden pozitif olarak etkilenen Balkanlarda birçok bağımsız devlet kurulduğu gibi söz konusu devletlerin dini merkezleri olan kiliseler de Fener Patrikhanesinden ayrıldıklarını ilan etmişlerdir. Bu nokta Fener Patrikhanesi yine kiliseler üstü bir misyon sahiptir ancak etki düzeyi oldukça azalmıştır (Benlisoy ve Macar, 1996: 335-350). Megali İdea düşüncesinin ve planının hayata geçirilmesi için sürekli faaliyetlerde bulunan Fener Patrikhanesi, 1918'de İngilizlerle anlaşma yaparak Mavri Mira ve Kordus Cemiyetlerini kurmuştur. Ayrılıkçı ve bölücü bir siyaset izleyen patrikhanenin temel gayesi, içinde bulunduğu, kendisine karşı son derece hoşgörülü ve iyi niyetli davranış ve tutumlar sergileyen Osmanlı Devleti'nin topraklarına ayaklanma çıkartarak var olan düzenin bozulmasını sağlayarak bundan çıkar sağlamaktır (Ökte, 1971: 2. 20-25). Lozan Görüşmelerinin başlamadan önce patrikhane sorunu gündemde değildir. Görüşme esnasında konunun azınlıklara ve azınlık haklarına gelmesiyle gündeme gelen patrikhane meselesi, önceki dönemlerde Türk topraklarında azınlıkların askere alınmaları uygulamalarının kaldırılması yönünde yoğun ısrarlarına karşı Türk heyetinden Rıza Nur yazılı bir açıklama yaparak patrikhane dahil olmak üzere mevcut olan bütün sorunları açıklamıştır.

Yeni Türk Hükümeti'nin kurulması ile birlikte geçmişten bu yana var olan azınlıklarla ilgili kanun ve uygulamalarda birtakım değişikliklere gidilmiştir. Bu düzenlemelere göre, yardım, hayır kurum ve kuruluşları ile devlet arasındaki ilişki patrikhane üzerinden yürütülmeyecek ve bu kurum ve kuruluşlarla doğrudan ilişki kurulacaktır. Patrikhanenin ve Patriğin azınlıklar üzerindeki hakimiyetini azaltmak için görev ve yetkileri kısıtlanmıştır. Patrik yalnızca din işlerinden sorumlu olacak ve dini işlerle meşgul olacağı kararlar alınmış ve yürürlüğe koyulmuştur. 1921 yılında Patrikhane açısından önemli kararlar alınmıştır. Bunlardan ilki ve en önemli Osmanlı Devleti düşmanı olan ve Megali İdea düşüncesini her platformda savunan Meletios Patrik olarak atanmıştır. Bu durum karşısında haklı tepkisini ortaya koyan Türkiye, Yunan Başbakan Venizelos'tan söz konusu atamanın iptal edileceği yönünde söz almıştır. Yaşanan gelişmeler sonucunda Türkiye düşmanı patrik sağlık sorunlarını gerekçe göstererek görevinden istifa etmiştir. Patrikhaneye yeni bir patrik atanmasının gerekliliğine inanan Yunanistan, eski patriğin Türkiye karşıtı eylemlerini desteklemeyen ve Türkiye'nin de uygun görüp onay verdiği Grigoris'i patrik olarak tayin etmiştir. Bu mücadeleyi kazanan Türkiye, uluslararası kamuoyuna güçlü ve dimdik ayakta

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 2, Sayı: 2, Haziran 2020, s. 26-41.

durduğunu, topraklarına, ilkelerine, bayrağına, milli egemenliğine karşı yapılan / yapılacak olan her türlü faaliyetin kesin / keskin bir şekilde durdurulacağı yönünde bir duruş sergilemiştir (Fırat, 2005a: 330-345; Fırat, 2005b: 117-124).

Fener Rum Patrikhanesi'ne ilişkin yaşanan sorunlar dönem dönem yeniden gün yüzüne çıkmaktadır. Konu üzerinde oluşan gündemin nedeni patrikhanenin “ekümeniklik” meselesidir. Patrikhanenin evrensel olduğunu ve özellikle diğer bağımsız Ortodoks kiliseleri başta olmak üzere tüm Hristiyanlar üzerinde kuşatıcı bir rolü olduğunu ifade eden ekümeniklik meselesi, Türkiye Cumhuriyeti tarafından Lozan görüşmelerinde kabul edilen şartlara aykırı düştüğü gerekçesiyle kabul edilmemektedir. Patrikhanenin ekümeniklik statüsü, Bizans ve Osmanlı dönemlerinde siyasi bir güç olarak kullanılmıştır (Keskin, 2018: 54).

1.5. Kıbrıs Sorunu

Kıbrıs sorunu, ortaya çıktığı ilk günden bu yana güncelliğini koruyan ve siyasi yönü ağır basan bir anlaşmazlık konusu olmuştur. Kıbrıs'ın sahip olduğu coğrafi özellikler sorunun boyutunun neden bu kadar büyük olduğunun anlaşılmasını sağlamaktadır. Kıbrıs, Ortadoğu, Afrika ve Anadolu-Ortadoğu-Süveyş Kanalı hattına hakim bir konumdadır ve bu nedenle uluslararası platformlarda sürekli bir tartışılmakta ve üzerinde genel itibariyle bir anlaşma sağlanamamaktadır. Birçok ülkenin gözdesi olan Kıbrıs, İngiltere başta olmak üzere, Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Ülkeleri ve son yıllarda da İsrail gibi ülkeler sorunun boyutunun büyümesine ve uzlaşma noktasından uzaklaşılmasına neden olmuşlardır. Temelinde ekonomik faktörlerin yattığı sorun, siyasi arenada uzun zamandır tartışılmakta, günümüz itibariyle prestij meselesi olmuştur.

Türkiye'nin güneyinde bir ada devleti olan Kıbrıs'ın nüfusu Müslüman Türklerle Ortodoks Rumlardan meydana gelmektedir. Tarih boyunca birçok farklı devletin egemenliği altında kalmış olan Kıbrıs, küresel çaptaki önemini günümüz itibariyle korumaktadır.

1571-1878 arasındaki dönemi Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında geçiren Kıbrıs, Osmanlı-Rus Savaşı ile birlikte İngilizlere verilmiştir (Bozkurt, 2015: 18-19). I. Dünya Savaşı ile kesin olarak İngilizlere verilen Kıbrıs, sömürge anlayışıyla yönetilmiştir. İngilizler'in böl, parçala ve yönet anlayışıyla yönettiği Kıbrıs'ta Türklerin egemenliğini kırmak için üst makamlardaki Türkler görevden alınmış ve yerlerine Rum nüfustan seçilenler atanmıştır. Ayrımcı politikalar uygulamaya devam eden İngilizler, 1882 yılında Yasama Meclisi adını taşıyan bir yönetim merkezi kurmuşlar ve bu merkeze dokuz tane Rum, üç tane de Türk üye olarak seçilmişlerdir. Rumların sayıca üstün tarafı temsil ettiği mecliste alınan / alınacak kararların Türklerin aleyhine karar / kararlar alınması kolaylaşmıştır. Osmanlı Devleti'nin yıllarca adaletli bir şekilde

yönettiği Kıbrıs'ta eşitlikten söz etmek artık mümkün değildi (Hasgüler, 2005: 15-16; Bozkurt, 2015: 20-13).

“1913 yılında İngiltere, Başbakan Lloyd George ve Winston Churchill tarafından ilk defa Elefteros Venizelos’a belirli değiş tokuşlar karşılığında Kıbrıs’ı Yunanistan’a bırakmayı teklif etti. Bu teklif Venizelos tarafından hemen kabul edilse de, sonrasında patlak veren Yunan-Bulgar savaşı, anlaşmanın yapılamadan iptal edilmesine sebep oldu. İngiltere tarafından ikinci bir resmi teklif ise 1915 yılında Yunanistan’ın tarafsızlığını bozup savaşa girmesi koşuluyla Kıbrıs’ın Yunanistan’a verileceği yönünde yapıldı. Ancak Yunan Hükümetinin bu şartı reddetmesi sebebiyle teklif geri çevrilmiştir. 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması’nın ülkeye ilişkin hükümlerinin 20’nci maddesinde yer alan “Türkiye, İngiliz Hükümetince 5 Kasım 1914 tarihinde ilan edilen, Kıbrıs’ın İngiltere’ye katılımını tanıdığını bildirir”¹¹ ifadesi Türk-Yunan ilişkilerinde kilit rol oynayacak olan Kıbrıs’ın, Lozan’daki statüsünün bilinmesi açısından önemlidir. Dimitris Mihalopulos’a göre, Kemal Atatürk’ün Çağdaş Türkiye’si Lozan Antlaşması’ndan sonra revizyonist siyasetinden vazgeçerek kendi kabuğuna çekildi. Hilalin gölgesinde yaşamak isteyen Kıbrıslı Türkler, anavatana yerleşme fikrine karşı değillerdi. Böylece, 1920 yılında adadan Anadolu’ya doğru bir göç dalgası başladı ve bu göç dalgasını 1931 İsyanı da tetikledi. Bilindiği üzere 1925 yılında İngiliz sömürgesi haline gelen Kıbrıs’ta, 1931 yılı Ekim ayında Yunan asıllı ada halkının, hükümetin ada nüfusu üzerine ekonomik baskısını protesto etmek için başlattığı gösteriler, kısa sürede Kıbrıs’ın Yunanistan ile birleşmesi talebiyle birlikte şiddet eylemlerine dönüştü. O dönemde Kıbrıslı Türkler, Kıbrıslı Rumların aleyhine bir tavır sergilemiyorlardı. Aksine onları destekler gibi görünüyorlardı ve bütün bu eylemler sömürge hükümetine yani İngiltere’ye yönelikti. Adada yaşanan kargaşa nedeniyle Kıbrıslı Türklerin başlattıkları göç dalgası, Türkiye basınına, adadan kaçma eğilimi olarak yansımıştı. 1931 isyanı ve sonrasında otoriter rejimin adada uyguladığı baskılara rağmen ekonomik alanda olumlu gelişmeler yaşandı. Ankara Hükümeti’nin İkinci Dünya Savaşı süresince ustaca uyguladığı tarafsızlık politikası, yeşil adaya ilgisinin canlanmasına yol açtı. Çatışmanın ilk yıllarından itibaren, adadaki Türk azınlığın geleceğine dair endişelerini bahane eden Türk hükümetinin, adanın İngiltere tarafından Yunanistan’a terk edilmesini onayamayacağı açıktı. Diğer bir deyişle Ankara Hükümeti, İkinci Dünya Savaşı ile birlikte Kıbrıs’taki İngiliz sömürgesine karşı aktif olarak mücadeleye girdi ve bu göç dalgasının azalması için çaba harcadı” (Sevinç, 2017: 174-175).

Türkiye ile Yunanistan arasındaki siyasi ilişkiler Kıbrıs sorunu nedeniyle 1954-1960 yılları arasındaki dönemde gerilme noktasına gelmiştir. Söz konusu gerginliği ortadan kaldırmak amacıyla birçok ülke araya girmiş ancak herhangi bir sonuç alınamamıştır. Bu süreçte Amerika Birleşik Devletleri iki ülkeyi de aynı tarafta

tutabilmek amacıyla çeşitli yardımlar (Marshall ve Truman Yardımları) yapmıştır. İki ülke arasında 1953 yılında imzalanan Balkan Paketi ile 1954 tarihli Bled Anlaşması sayesinde karşılıklı işbirliğini güçlü bir temele oturtmuşlardır. Bu süreçten sonra Yunan Hükümetinin 1954 yılında “*Milletlerin eşit haklara sahip olmaları ve kendi geleceklerini bizzat kendilerinin tayin etme hakkın sahip bulunmaları*” maddesini esas alarak küresel etkiye sahip kararlar alan Birleşmiş Milletlere taşınması ikili ilişkileri durma noktasına getirmiş ve mevcut sorunların çözüme kavuşturulmasını belli bir süre engellemiştir.

Kıbrıs hakkındaki planlarda Türk tarafı adanın her iki halk tarafından eşit bir şekilde taksim edilmesini savunurken, Yunan tarafı ise ada halkına seçme hakkını verilmesini ve gerekişe burada bir oylama yapılarak insanların kendi kaderlerini kendi alacakları kararla belirlemelerini ileri sürmüştür. Kıbrıs'ta yaşayan Rumlar ise adanın Yunanistan ile birleşmesini istiyor ve Enosis ilkesini savunuyordu. Bu kapsamda görüşme kanı olarak belirlenen Londra'da devam eden görüşmeler 6-7 Eylülde meydana gelen küresel olarak büyük yankı uyandıran olaylarla nispeten son bulmuştur. Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi Lideri Papagos'un 4 Ekim 1955'te vefatının ardından Yunan Kralı'nın emriyle Karamanlis, yeni bir hükümet kurmakla görevlendirildi. Karamanlis, Kıbrıs meselesi yüzünden eleştirilere maruz kalan Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi'nden istifa etti ve Ethniki Rizospastiki Enosis (Radikal Ulusal Birlik) Partisi'ni kurdu. Böylece Kıbrıs meselesinin çözümü kurulan yeni partiye kaldı (Sevinç, 2017: 194-196).

“Türkiye'nin 20 Temmuz 1974 tarihinde gerçekleştirdiği Birinci Barış Harekâtı'nı başlatmasından sonra, Yunanistan'da cunta yönetiminin yerini sivil bir hükümet almış ve adada Sampson'un yerine Klerides getirilmiştir. 22 Temmuz 1974'te yürürlüğe giren ateşkesten sonra üç garantör ülkenin katılımıyla Cenevre Konferansı düzenlenmiştir. Konferanstan kesin sonuç elde edilememiş ve adada ateşkese rağmen çatışmalar son bulmamıştır. Konferansın ardından imzalanan Birinci Cenevre Protokolü ile adada iki özerk yönetimin varlığı kabul edilmiştir. Rumlar işgal ettikleri topraklardan çekilmeyi taahhüt ederken; BM de ortak köylerde yaşayan Türk vatandaşların güvenliğini üstlenmiştir. Birinci Cenevre Konferansı'nda imzalanan 30 Temmuz 1974 tarihli protokol ile İkinci Cenevre Konferansı'nın 8 Ağustos 1974 tarihinde toplanması karara bağlanmıştır. Rumlar Birinci Cenevre Konferansı ile alınan kararlara uymayarak işgal ettikleri bölgelerden çekilmemiş ve Türk halka saldırıları devam etmiştir. İkinci Cenevre Konferansı'nın başlaması planlanan tarihe gelindiğinde Türkiye, konferans başlamadan evvel birinci konferans kararlarının Rumlarca halen uygulanmadığını belirtmiş ve bu şartlar yerine getirilmeden ikinci konferansa başlanamayacağını ifade etmiştir. Bunun üzerine Yunan hükümeti konuyu görüşmek maksadıyla 36 saatlik bir süre istemiştir. Türkiye, Yunanistan'ın işi ağırdan almaya çalışan umursamaz tavrı ve

adadan yeni saldırı haberlerinin de gelmesi üzerine, 14 Ağustos 1974'te İkinci Barış Harekatı'nı başlatmaya karar vermiştir. Türkiye gireceği askeri harekâta ilişkin yayınladığı bildiride harekâtın amacını; Kıbrıs'ta barış ve sükûnu temin etmek, bölgede kalıcı bir barışı sağlamak olarak açıklamıştır. Ayrıca bildiride, Türk askerinin adadan ancak Kıbrıs'ta yeterli güvence sağlandığı anda ayrılacağı bildirilmiştir” (Keskin, 2018: 42-43).

Sonuç itibariyle Kıbrıs sorunu akıllarda yer etmiş ve söz konusu mesele iki ülkenin de yoğun olan gündemindeki siyasi yükünü bir kat arttırmıştır. Özellikle 1954'ten sonra sürdürülen ikili ilişkilere genel itibariyle Kıbrıs sorunu damga vurmuştur. Kıbrıs'ın geleceğinin Kıbrıs'ta yaşayanlar tarafından belirlenmesini öngören Zürih Anlaşması'nın 1959'da imzalanarak yürürlüğe girmesi ile Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması iki ülke arasındaki politik ve ekonomik ilişkileri sakin ve ılımlı hale getirmiştir.

Sonuç

Türkiye ile Yunanistan Ege Denizi'ne komşu, birbirine yakın kültürel değerlere sahip iki büyük ülkedir. Tarihsel süreçte sık sık çeşitli sorunlar nedeniyle karşı karşıya gelen bu iki devlet, köklü bir geçmişe, uzun ve derin bir tarihe sahiptir. Neredeyse aynı çizgide gelişme gösteren sosyo-kültürel özelliklere sahip olan iki devlet bilhassa Yunanistan'ın Fransız İhtilali ile başlayan düşünce akımlarından etkilenmesi ile bağımsız bir devlet kimliği kazanmasından sonra çeşitli nedenlerle ve sık sık farklı ortamlarda ya savaş ya da barış için bir araya gelmiştir. Günümüz itibariyle de Türkiye ile Yunanistan birbirine karşı dikkatli, tedbirli ve temkinli davranmaktadır. Türkiye tarih boyunca Yunanistan'a karşı vermiş olduğu bütün sözleri tutmuş, yapılan bütün anlaşma / sözleşmelerin maddelerine harfiyen uymuş olmasına rağmen Yunan tarafı sürekli Türkiye'den gelebilecek ya da gelmesi muhtemel olan tehlikelere karşı önlem alma çabasıdadır. Türkiye'yi tehdit unsuru olarak algılayan ve atacak olduğu adımları bunu dikkate alarak atan Yunanistan, bağımsızlığını kazandığı günden bu yana Megali İdeayı gerçekleştirmek birçok plan yapmıştır ve yapmaya da devam etmektedir. Türkiye ise aynı şekilde Yunanistan tarafından haksız gerekçelerle yanlış politikalar uygulayacağı düşüncesini taşımakta, bu nedenle de daima her adıma karşı hazırlık yapmaktadır. Yayılımcı bir siyaset izleyen Yunanistan söz konusu tarihi emellerini kurulduğu günden bu yana gerçekleştirme hayali ile mevcut siyasetini yönlendirmektedir.

Türkiye ile Yunanistan arasında kağıt üzerinde anlaşma sağlansa da aslına bakıldığında bir çok uyuşmazlık olduğunu dünyada bilmeyen ülke yoktur. Balkan Savaşlarının başlaması ile birlikte patlak veren sorunlar Lozan Barış Görüşmelerine kadar devam etmiş ve iki süreç arasındaki zaman diliminde ilişkiler gerilmiş ya da

durma noktasına gelmiştir. Lozan Barış Antlaşması'nda iki ülke arasındaki en büyük sorunlar azınlıklar ve patrikhane meselesidir. Anlaşma ile iki devlet ortak paydada birleştirilmiş ve ortadaki söz konusu olumsuzluklar giderilmiştir. Anlaşmalar iki ülke arasındaki sorunlara kesin bir çözüm getirmemiş ve iki ülke farklı zaman ve mekanlarda söz konusu iki sorunla sürekli karşı karşıya gelmişlerdir. İlgili sorunlara günümüz itibarıyla de kesin ve net bir çözüm bulunamamıştır ve bulunacak gibi de durmamaktadır. İtalyan'ın Paris Barış Anlaşma ile birlikte On İki Adayı Yunan Hükümetine vermiş ve bu durum Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerini gerilme noktasına getirmiştir. Bu süreçte hem Yunanistan hem de Kıbrıs'ta yaşayan Rum nüfus Kıbrıs'ın Yunan topraklarına dahil edilmesi için Türkiye üzerinde çeşitli yollarla baskı kurarak ikna etmeye çalışmışlardır. İki ülke arasında bir türlü çözüme kavuşturulamayan sorun, Rumların Kıbrıs Türklerine baskı ve zulüm yapmaya başlamaları sonucunda Türkiye'nin 1974 yılında Kıbrıs Barış Harekati'nı yapması ile nispeten de olsa çözülmüştür.

Türkiye ve Yunanistan arasındaki sorunların çözüme kavuşturulması için ilk olarak Yunan Hükümetinin uluslararası hukukla örtüşmeyen tutum ve davranışlarına son vermesi gerekmektedir. Oldukça uzun bir geçmişe sahip olan sorunlara kolay kolay kesin ve net bir çözüm bulunması günümüz bakış açısıyla mümkün görünmemektedir. İlişkilerin sakin ve ılımlı bir atmosferde devam etmesi her iki devlet arasındaki mevcut sorunların çözümü noktasında ilerleyen zamanlarda belki bir umut ışığı oluşturabilir.

KAYNAKLAR

- ADIYEKE, A., N. (2000). **Osmanlı İmparatorluğu ve Girit Bunalımı (1896-1908)**. Ankara: TTK Yayınları.
- AKGÖNÜL, S. (2007). **Türkiye Rumları, Ulus Devlet Çağından Küreselleşme Çağına Bir Azınlığın Yok Oluş Süreci**, İstanbul: İletişim Yayınları.
- ATABAY, M. (2012). **20. Yüzyılda Türkiye ve Balkanlar**, İstanbul: Kriter Yayınları.
- AYHAN, H. (2014). Batı Trakya Türk Azınlığının Hukuki ve Siyasi Sorunlarının Asimilasyon Politikası Çerçevesinde Tahlili, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 42: 173-188.
- BABİNGER, F. (2003). **Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı**, Dost Körpe (Çev.), 3. Baskı, İstanbul: Alkım Yayınevi.
- BENLİSOY, Y., ve MACAR, E. (1996). **Fener Patrikhanesi, Yunanistan'la ilişkiler**, Cilt 1, Ankara: Ayraç Yayınları.
- BOZKURT, İ. (2015). **Kıbrıs Türk Halkı'nın Siyaset Kurumu Üzerine Deneme**, Lefkoşa: Zeytin Yayınları.
- CHOUSEİN, A. (2005). **Continuities And Changes In The Minority Police of Greece: The Case Of Western Thrace**, Middle East Technical Universty, Department of International Relations, The Dagree of Master of Science, Ankara: ODTÜ.
- ERDEM, N. (2016). Lozan Görüşmeleri Sırasında Patrikhane Meselesi Karşısında Patrik Meletios'un Yunan Kaynaklarına Yansıyan Yaklaşımı, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, 16 (33): 105-134.
- FIRAT, M. (2005a). **Yunanistan'la İlişkiler, Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne Olgular, Belgeler ve Yorumlar (1919-1980)**, Cilt 1, Editör: Baskın ORAN, 11. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- FIRAT, M. (2005b). **Yunanistan'la İlişkiler, Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne Olgular, Belgeler ve Yorumlar (1980-2001)**, Cilt 2, Baskın Oran (Ed.). 9. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- İNCİ, S. (2010). Türk-Yunan Siyasi İlişkilerinde Azınlıkların Dini Kurumları Meselesi(Patrikhane Örneği), **Balkan Araştırmaları Dergisi**, 1 (2): 63-96.
- HASGÜLER, M. (2005). **Kimin Adası? Kıbrıs'ın Akisi 1954-1968**, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- HÜSEYİNOĞLU, A. (2008). **Türk Yunan Nüfus Mübadelesinin "Kalanlar" "Bırakılanlar" Boyutu: Yunanistan'daki Batı Trakya Türkleri ve Geçmişten Günümüze Azınlık Eğitimi**, 6-7 Uluslararası Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları Kongresi Bildirileri, Samsun: Samsun Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları Derneği Kültür Yayınları.

ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(ETA JOURNAL)

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 2, Sayı: 2, Haziran 2020, s. 26-41.

KESKİN, F. (2018). **Günümüz Türk-Yunan İlişkilerinde Tarihi Boyutları ile Temel Sorunlar, Yayınlanmamış** Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

LEE, S., J. (2004). **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi II: XIX. Yüzyılın Başlarından Yıkılışa**, Server Tanilli (Çev.), İstanbul: Adam Yayınları.

MİLAS, H. (2006). **Yunan Ulusunun Doğuşu**, İstanbul: İletişim Yayınları.

ORAN, B. (2013). **Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar**, Cilt II, İstanbul: İletişim Yayınları.

ÖKTE, E., Z. (1971). Yunanistan'ın İstanbul'da Kurduğu Gizli İhtilal Cemiyeti: Kordus, **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, 7 (40): 20-23.

ÖZKAN, H., ve SAĞLAM, F. (2007). **II. Uluslararası Batı Trakya Türkleri Araştırmaları Kongresi, Münih: Batı Trakya Türkleri**, Araştırma Merkezi Yayınları.

SEVİNÇ, D. (2017). Türk-Yunan İlişkileri Çerçevesinde Kıbrıs Sorununda Yeni Bir Aşama (1954-1960), **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, 60: 171-206.

SÖNMEZOĞLU, F. (2004). **Türk Dış Politikasının Analizi**, İstanbul: Der Yayınları.

TURAN, C. (2016). **Türk-Yunan İlişkileri ve Ege Sorunları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Türkiye Cumhuriyet Dış İşleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi: <http://www.mfa.gov.tr/bati-trakya-turk-azinligi.tr.mfa>.

YEŞİLYURT, Ş. (2016). Varlık Vergisi Hakkında Bir Değerlendirme, **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, 12 (27), 293-310.